

Izjava ob 4 jutraj.

Stano celoletno . . . 180 K
 mesečno . . . 15 .
 za zased. ozemlje . . . 300 .
 za inozemstvo . . . 40 .

Oglasi za vsak mm višine
 stolpca (58 mm) . . . 2 K
 mali oglasi do 30 mm
 stolpca (58 mm) . . . 1 .

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko.

Uredništvo:

Miklošičeva cesta št. 16/II
 Telefon št. 72

Upravištvor

Sodna ulica št. 6
 Telefon št. 36

Račun kr. pošt. ček. urada
 šte. 11.842

Obrtniki in volitve.

Ljubljana, 1. nov. 1920.

Gospodarska sestava Slovenstva nam kaže, da je zelo močan del naroda posvetil svoje moči obrtu. Tudi na deželi tvori obrt velik del zaslužka kmetijskega prebivalstva.

V vsaki občini igrajo obrtniki važno vlogo. Oni so navadno bolj bistri in gibčni kakor drugi. Zato skoro povsod oni vodijo.

Ni torej čuda, da se politične stranke zelo zanimajo za obrtni stran. Večina jih dela tako pred volitvami, kjer jih hoče zbežati s praznimi obljubami. Srbski politik, ki si je ogledal pisavo listov in nastop strank pred volitvami v konstituantu, nam je povedal, da se mu Slovenci zde sicer precej izobražen rod, ampak lahko verjen in naiven. Neverjetno hitro ga novi preroki in često nesolidni elementi zapeljejo.

Tako je tudi z enim delom obrtnikov. Udi eni trpe na vojnih posledicah, sirovin in orodja ne morejo lahko dobiti, med pomočniki in vajenci ni veselja do dela, ampak boljše-vejša upornost, in povrh je prišel v srednji in mali obrti še zlorabno razlagani osemurni delavnik. Obrtnik je marsikje izgubil veselje do dela. Stroge predpise o policijskih urah so v pre mnogih slučajih župani in politični uradniki uporabljali le proti naprednim obrtnikom (gostilničarjem).

Tako se je nabralo, kakor povsod, tudi med obrtniki veliko jeze. V kalnem je lažje ribariti: po tem geslu so nastopili razni proroki, ki šuntajo in šantajo, če pa jih od blizu pogledaš, ne najdeš niti sledu stvarne koristi in dela za obrtni stan. Roko na srce, za obrtnika je resno delala: „Pokrajinska zveza obrtnih zadrug za Slovenijo“ skupaj z društvi, ki se ravno kar organizirajo v „Zvezo obrtnih zadrug“. Celjski naš Ivan Rebek in ljubljanski naš Engelbert Franchetti in njihovi ožji tovariši so brusiili pete po vseh uradih in dosegli mnogo. Poleg tega so se začeli s pomočjo gospodov pri Trgovski in obrtni zbornici obrtniki združevati v sirovinске zadruge in grade svojo kreditno organizacijo. Za volitve v Trgovsko zbornico iz Štajerske je JDS predložila naredbo, a Ninčičevi prijatelji so jo zadrževali od februarja 1920!

Pred volitvijo obrtniki razen pri JDS nikjer niso našli razumevanja. Zdaj pa si pogledimo, kako je danes živo okoli njih.

Silno široko se oglašajo takozvani narodni socialisti, ki upajo za parlament doseči največ enega ali dva poslance iz vse države. Dozda jih nismo še nikjer videli na delu, z enim ali dvema poslancema pa tudi ne bodo nič opravili v Beogradu. Oni so prvi organizirali mesarske pomočnike proti mesarjem, druge nesreče pa ni bilo.

Precej velike obljube daje „Samostojna“. Vsa čast ji, vendar kmetijski program ne more biti program obrtnikov. Za podražanje kmetijskih pridelkov zlasti žita in vina, ter masti se obrtniki nič kaj ogreti ne morejo. Oni podpirajo „Samostojno“ le, v kolikor upajo, da bo to škodovalo klerikalizmu. Vendar vedo, da je glavni in resni stari sovražnik klerikalizma JDS: kar je obrtnikov — stare napredne garde, bodo volili demokratsko.

Socialisti in komunisti se obrtnikov ogibljuje. Oni so jih z burnim delom skoraj uničili, v vrstah političnih jim neprestano širijo dušne nezgodljivosti. Pomočniki pa nič ne mislijo, da bodo sami enkrat socialni obrtniki in da pljujejo v lastno škodo. Le uničujejo obrtnike, ki so toliko več proleterceve. Obče je voljo, da je dr. Kukovec na čelu za odpravo osemurnika za mali obrt.

Tudi klerikalcem ne gre dobro pri

Pogajanja radi Koroške do Drave?

Beograd, 1. novembra. (Izvirno. „Politika“ javlja: Zdi se, da bo naša vlada povodom končne ureditve mej med našo državo in Avstrijo zahtevala, da pripade nam del Koroškega južno od Drave, kjer je večina pre-

bivalstva glasovala za nas. Zdi se, da bi bili Avstrijci pripravljeni odstopiti nam ta del Koroške, ako bi jim mi v zameno odstopili apaško kotlino, ki je po večini nemška.

Za izvršitev mirovne pogodbe.

Beograd, 1. novembra. Vest, da so zavezniki Madžarski podaljšali rok za ratifikacijo mirovne pogodbe, je v tukajšnjih političnih krogih napravila neugoden utis. Ministrski svet se je posvetoval o potrebnih korakih, ki bi se naj ukrenili v svrhu osiguranja mirovne pogodbe odnošno njene izvedbe od strani Madžarske. V zvezi

z drugimi člani „Male entente“ se hoče naša kraljevina pobrigati za to, da se Madžarski onemogoči odtegniti se od pogodbenih obvez triancenske pogodbe. Ako bi Madžarska hotela to pogodbo izigrati, bi naša država skupno s Češkoslovaško in Rumunijo morala aktivno nastopiti.

Konferenca držav Srednje Evrope.

Dunaj, 1. nov. (Izv.) Nameravana konferenca nasledstvenih držav se bo vršila ob udeležbi Nemčije, Poljske in Italije najkasneje 21. februarja v Bratislavi. Inicijativa za konferenco je izšla od Amerike.

Princ Pavel in grški prestol.

Lucern, 1. novembra. (Izv.) Princ Pavel grški je po poročilih švicarskih listov izjavil, da bi le v tem slučaju sprejel grško krono, ako bi se grški narod izrekel proti vrnitvi ekskralja Konstantina in odrekel tudi princu Jurju pravico do prestolonasledstva.

Pariz, 1. novembra. (Izv.) „Petit Parisien“ piše: Sedaj nastaja vprašanje, kaj bo poizjavi princa Pavla storila grška vlada. Ker je princ Pavel od Venizelosa stavljen pogoje za prevzetje prestola odklonil, se bo grška vlada, da napravi konec splet-karijam ekskralja Konstantina, obrnile najbrže na Belgijo in predlagala za grškega kralja, grofa Flandrskega, ki je star 17 let.

Take Jonescu v Varšavi.

Varšava, 1. nov. (Izv.) Rumunski zunanji minister Take Jonescu bo po uradnih poročilih sprejet z velikimi častmi in bo gost poljskega državnega šefa. Njemu na čast bodo priredili Pilsudski, zunanji minister grof Sapieha in rumunski poslanik Florescu slavnostne prireditve, na katere bo povabljen tudi nemški poslanik. Na posvetovanjih se bo razpravljalo o vprašanju vstopa Poljske v malo entento. Po privatnih poročilih se mislja Jonescu v Pragi ni posrečila.

Italijanska polemika proti Nemčiji.

Milan, 1. nov. (Izv.) „Corriere della Sera“ se obširno bavi z zadnjim govorom nemškega državnega tajnika Simonsa, posebno z delom, kjer je govoril o južni Tirolski. List vprašuje, ali naj pomeni Simonsov govor napoved nemškega iredentizma proti Italiji in odreka nemški vladi pravico govoriti o ozemlju, ki ni bilo nikdar nemška last. Naglašja, da je italijanska vlada pokazala večbrtniki. Oči jim je odprla demobilizacijska komisija, kjer sta gospoda Remec in Ogrin pridno delovala „za obrtnike“. Pri obrtnikih je klerikalcev precej konec.

Obrtniki so bili od nekdaj zrno napredne misli v Sloveniji. Oni so vodili boj z duhovščino, oni so širili izobrazbe. Sokolstvo obsega velik del obrtnikov. Vsi, ki se trudijo, ta to preme, se trudijo zama. Celjski obrtniški program je obenem program JDS. Da pa se ga bo izvršilo, bo skrb obrtnikov-poslancev: v kandidatskih listah JDS so na sigurnih mestih preizkušeni zaupniki obrtnikov.

padne Ogrske in da je bil glavni agitator za ta načrt baron Thyssen, eden največjih pruskih industrijalcev, ki ima velika posestva na zapadnem Ogrske in je intimen prijatelj Stinnesa, ki se je pred volitvami mudil na Dunaju.

Avstrija kupuje koruzo na Ogrskem.

Dunaj, 1. nov. (Izv.) Dr. Weißkirchner je izjavil zastopnikom časopisja, da je bila njegova misija v Budimpešti le gospodarskega značaja. Informiral se je le o stanju prehrane na Madžarskem, da omogoči dobave za Avstrijo. Žalibog žetev plemenitega žita na Madžarskem ni bila tako dobra, kakor se je pričakovalo, zato pa je v izobilici koruze, ki bo odposlana v Avstrijo že februarja.

Razna poročila.

Pariz, 1. novembra. (Izv.) Na povratku iz Londona je prišel semkaj bolgarski ministri predsednik Stambuliski.

Milan, 1. novembra. (Izv.) Po vsej severni Italiji in juži Švici so bili včeraj veliki snežni viharji, kar je v tem letnem času nekaj izrednega. V Milanu je padel sneg 20 cm na debelo; poulični promet je večidel ustavljen, železniški promet v severni Italiji pa je močno oviran.

Dunaj, 1. nov. (Izv.) Včeraj pozno zvečer, je sanatorij v Wienerwaldu, kjer je bilo 50 postelj za bolne na pljučih, popolnoma zgorel. Bolnike so rešili le z največjo težavo.

Dunaj, 1. novembra. (Izv.) Avstrijski zastopnik v Moskvi, Oton Pohl, ki je bil poslan v Rusijo v svrhu ureditve njetniškega vprašanja, je v Moskvi težko obolel za disenterijo.

Varšava, 1. novembra. (Izv.) General Balakovič še ni zasedel Minska, marveč samo njegova predmestja. Boljševiške čete so se umaknile čez Berezino.

Vittorio Veneto.

— Te dni se Italija pripravlja, da vredno in dostojno proslavi svojo „zmago“ nad centralnimi silami pri Vittorio Venetu dne 4. nov. 1918. leta.

Da se pridružimo tudi mi ti proslavi, prinašamo študijo italijanskega publicista Giuseppea Prezzolini, ki je bil sam kot časnikarski poročevalec v italijanski vrhovni komandi priča te „zmage“. V zadnji številki milanske revije „Rivista di Milano (VII/35) piše Prezzolini:

„Zmaga pri Vittorio Venetu je zmaga italijanskega generalnega štaba brez sodelovanja italijanske vojske. To ni bila nobena vojaška ali strategična zmaga, in to iz enostavnega razloga, ker zmage ne more biti brez bitke, a bitse ne more biti tam, kjer ni sovražnika. Pri Vittorio Venetu ni bilo sovražnika, on je bil tu že v omiku. Mi smo s svojim napadom povzročili v ti umikajoči se vojski nered in nemir, ali zmagali nismo in nismo dobili vojne bitke. To resnico moramo povedati našemu svetu, ki mora pa tudi dovoliti, da se mu pove resnica.

Na Vittorio Venetu torej nismo premagali sovražnika, nismo premagali avstro-ogrsko vojske, ker je bila takrat že premagana, mi nismo tu uničili avstro-odske monarhije, ker takrat je bila že razkomadana, tu nismo bili strategijske bitke, to je bila samo navadna vojaška vaja na večbališču.

Kdor hoče pravilno misliti in trezno gleda razvoj stvari in dogodkov mora razumeti, da je nemogoče v osrednjevni borbi prehoditi pot od Stelvia do morja s tako enostavnimi gublji, kdor hoče to razumeti pridil mi bo, da je nemogoče v kratki borbi zavzeti vse one položaje, ki smo jih toliko napadali, da je nemogoče v par urah premagati celotno vojsko,

ki je nismo mogli premagati v treh letih. Najboljši dokaz te trditve je to, da smo v Trst pripili s ladjami, a v Trident smo se pripeljali s kamioni.

Ako bi nam dala avstro-ogrsko vojska le najmanjši odpor, vsega tega nikdar ne bi bilo!

Ko se pri nas govori o „veliki zmagi“ pozablja se, da petnajst dni pred tem dogodkom naše vrhovno poveljstvo ni upalo napasti, ker ni bilo na razpolago ameriških divizij, pozablja se, da so Jugoslovani krajem septembra razbili bolgarsko fronto, da je premagana Bolgarska že 1. oktobra podpisala premirje, pozablja se, da so v tem času avstrijske narodnosti proglasile svojo samostojnost, obrazovale svoje narodne vojske in potegnile svoje trupe iz naše fronte, vi, ki oznanujete našo veliko zmago, pozabljate, da je bila one dni Avstrija že v razsulu, da je bila monarhija v takem kaosu, da ni mogla misliti na obrambo, a na koncu koncem mi mirne duše pozabljamo, da avstrijske težke in srednje artilerije nismo zajeli na fronti, ampak na koncentracijskih mestih.

Avstrijci so nam dajali resen odpor samo na Grapi 24. 25. in 26. oktobra, kjer smo na ozki fronti v treh dnevih izgubili 19.000 mož, česar je bila največ kriva neumnost in neznanje naše komande, pa tudi dobro organizirana avstrijska obramba. Grapa je padla, ker avstrijske rezerve, ki je v njih prišel že revolucionarni duh iz pozadine, niso hotele v borbo.

V svetovni vojski smo imeli mi Italijani dve vojaški zmagi na fronti Sabotin-Gorica v avgustu 1916. in zmago na fronti Grapa-Piava v juniju 1918. Vse druge zmage so ali neznatne, ali so pa izmišljene in proglasene kakor zmagonosne ofenzive, mogoče je bilo tudi par taktičnih zmag, ki pa niso bile izkorišćene. Prave in resnične bitke so popolnoma drugačne; bitko na Vittorio Venetu je vodil naš generalštab brez vojske. Škoda da se te bitke ni udeležil tudi sovražnik, ker bi potem postala klasična v letopisih naše strategije.

Proslava zmage pri Vittorio Venetu popolnoma odgovarja našemu scenografičnemu značaju, mi znamo ceniti bolj zmage kakor je bila na Vittorio Venetu nego prave zmage. Italijanski javnosti potrebne so tajinstvene, čarobne zmage, ker je vzgojena v šoli tako!

Nastane vprašanje: kako so prišli naši na idejo, da se izmislijo zmago na Vittorio Venetu. Dve želji, ki sta se komaj rodili in že srečali: želja vojaške kaste za prestizom in slavo in želja politično-diplomatske kaste, ki je hotela stopiti pred zaveznike z novimi zahtevami, da bi mogla v tem nervoznem času v narodu razplamteti nacionalistično oveličevanje, imperialistične zahteve in sovraštvo proti sosedom!

Tako je z militarističnimi in diplomatskimi lažmi skrita prava zmaga, a Italija je doživela drugi Kobarič, diplomatski Kobarič. Spomnite se samo vi vsi, ki danes proslavljate to zmago, enega smešnega triumfalnega poia. Sonnino in Orlando iz Rima v Pariz in potem one klavne vrtnice.

Poslednja topovska granata je bila 4. novembra izstreljena ob štirih popoldne, a v onem času so po naših komandah klicali na novo osvobodilno vojno proti Franciji in Jugoslaviji! Mnogim je prišel konec vojne prehitel, oni so hoteli uživati blagodat vojne napreje, ugnalo jim je razkošno življenje po vilah v pozadini. Želeli so si pikantnih večerov, bili so zadovoljni z lepimi dohodki, hoteli so še naprej deliti časti odlikovanja. Zato so znali italijansko javnost prisiliti, da gleda na dogodke skozi mištristična očala!

To je zmaga na Vittorio Venetu, ki jo proslavlja te dni Italija!

Političen teden.

Pretekli teden je bil živahen. Dr. Korošec je hotel odstopiti, ako se ne sprejme Stojanovičevih predlogov glede prenehanja proračuna. Korošec je včasih nekoliko komoden in nepoučen. Stojanovič je bil užaljen, da Korošec zahteva isto kot je on sam sporazumno z „Demokratsko zajednico“ predlagal. Dr. Korošec proučuje od njegovega kabineta predloženi načrt ponovnega zvišanja tarifov.

Koroška debata se vije naprej. Zasukala se je jako neljubo za g. Brejca. Da pa bo ravnotežje izravnano, je čutil g. Deržić potrebo v „Jugoslovenskem železničarju“ obdolžiti „kliko okoli Jutra“, da je ona kriva. Jugoslovenski železničarji res veliko preneajo.

V Sloveniji smo dobili kandidata JDS, se je povsem konsolidirala in pošilja najboljše v boj. Klerikalci so postavili tri duhovnike na sigurna mesta. Radi bi jih bili postavili še troje, pa so se ustrašili „Samostojne“. Zato je bivši narodni predstavnik Brodar izjavil, da se duhovščina lahko nazaj potegne, kar je tudi naše mnenje. Narodni socialisti imajo vso deželo v žepu. Kandidatov pa še iščejo, med nesocialisti seveda. Po malem pa je opaziti tudi to iztizenje in uvidevanje, da ne bo en NSSar izvoljen. „Samostojni“ svoje liste še niso objavili. „Slov. Narod“ poroča, da je na Štajerskem nositelj liste zagrozen klerikalec. Komunisti, socialni demokratje in „štajerski ujedinjeni socialisti“ se kregajo.

Iz volilnih programov ne moremo poročati posebnih novic. V narodno-socialnem programu z lupo zamenjamo isčeš kako novo idejo. SLS je izdala finančni program: indirektno davke treba odpraviti. Bog živi SLS! Pa kako hoče ona pokriti stroške za urade, za šole, za vojsko, za kmetijstvo, trgovino, obrt, za plačilo državnih dolgov. SLS hoče vreti glavno breme na „zemljiško rento“, t. j. na čisti dobiček iz zemljišč in poslopij. To je po njenem mnenju dohodek brez dela, kajti hišni posestnik samo „kasira“. Dva dni kasneje pa je bilo finančnemu strokovnjaku SLS, znanemu g. Gosarju, vendar žal. Umika se, pa ne pomaga nič.

Revizija osemurnega delavika za mali obrt ni pogodila klerikalcev, ki so v „Večernem listu“ začeli divjo gonjo proti dr. Zerjavu in dr. Kukovcu zaradi tega, ker sta odkrito povedala, da treba obrt rešiti pogina. Na klerikalni listi ni nobenega obrtnika tam, kjer bi mogel zmagati. SKS je dala obrtnikom 10. mesto v posebni zobotehnički g. Vogriča v Novem mestu. JDS pa je postavila v Ljubljani posebnega zaupnika trgovcev in obrtnikov za kandidata, na deželi pa več trgovcev in zaslužnih obrtnikov na prvem mestu po nosilnih listih.

Iz Štajerske prihaja vest, da se tem ogrevajo za posebno pokrajino „Podravje“. Ta pokrajina bi obsegala okrožja Slovenjgradec, Celje, Brežice, Ljutomer, Ptuj, Maribor, Murska Sobota, Čakovec in če mogoče tudi Varaždin. Štela bi 800.000 prebivalcev. Trdi se, da je celotna Slovenija za pravno enoto prevelika in da ravno praksa kaže, da deželna vlada v Ljubljani vsega dela ne more zmagati z zadostno hitrostjo. „Slovenec“

proglasa to misel kot veleizdajo. Ako je kdo proti Jugoslaviji in jo hoče razbiti v kose in kosce, to ni veleizdaja. Ako pa kdo iznese resno misel, kako bi življenja in dela zmožne pokrajine organiziral, pa je ogenj v strelu. SLS zdaj lahko vidi sadove svojega hujšaka.

V celoti čistijo vsi ti dogodki položaj. Malkontenti pridno pomagajo klerikalcem. Vse obglodajo in opljujejo iz osebnih mržnje. Vendar poje ma val zabavljaštva. Slovensko razumnost, požen vse jezične junake iz svojih vrst! Delaj, da ne izgineš med hlapce — Jerneje.

Volilna borba Shodi JDS na Štajerskem.

V Celju se je vršil velik volilni shod JDS pod predsedstvom dr. Kalana. Govorili so naš starina dr. Gustav Gregorin, Ivan Prekoršek in minister dr. Kukovec. Dvorana je bila do zadnjega kotička polna prispev. Zastopani so bili vsi sloji, zlasti številno uradništvo in obrtniki. Uspeh shoda je nad vse sijalen. Govorniki so referirali o uradniškem, obrtniškem in trgovskem vprašanju, o agrarni reformi in socialno-političnih vprašanjih, grjajali ljudsko deželno vlado in se izrekli proti takšni avtonomiji, kakoršno zahteva SLS. Zbrani somišljeniki so se izrekli za samoupravo Štajerske. Vrhutega je dr. Gregorin poročal o svojem delu med vojno v inozemstvu, Ivan Prekoršek pa o strankini organizaciji in taktiki. — S pol tucata ljudi ki jih je pripeljal s seboj, je bil prisoten tudi g. Brandner, menda tajnik narodno-socialne zveze, ki je prošil za besedo in jo tudi dobil. Izvajal je v nekoliko nejasnem govoru, da narodno predstavništvo ni vršilo svojih funkcij, da so tega krivi demokrat, ki ne čitijo malega človeka, in da je zato treba voliti dr. Rybafa, ki je bil vedno pristaš narodnih socialcev. Prisotnim je nato dr. Kukovec pojasnil, da je dr. Rybaf bil vedno neopredeljen in da je tudi on bil dve leti član narodnega predstavništva, v katerem pa ni odprl ust. V času, ko je bil v Parizu, pa tudi ni odstopil svojega mandata nikomur drugemu. Ako bi torej narodno predstavništvo vsled svoje nesrečne strankarske sestave kaj zakrivilo, je dr. Rybaf v polni meri skriv. Nato je pojasnil, kako so klerikalci in druge reakcionarne stranke storile vse, da sabotirajo delo narodnega predstavništva in zavlečejo volitve, ki so jih demokrati hoteli izvesti že spomladi. Končno je na Brandnerjeva izvajanja, da eventualni narodni socialni poslanec ne bo od slučaja koaliran z drugimi strankami, odgovoril, da se iz tega vidi, da imajo narodni socialci dogovor z drugo politično grupo, da pa tega volilcem ne povedo. — Shod se je zaključil z navdušenim odobravanjem prisotnih množic.

Na Vranskem se je v nedeljo vršil velik shod JDS ob obilni udeležbi iz trga in cele velike okolice. Prišli so tudi številni posestniki z gorovja. Govorili so referentni minister dr. Kukovec, Prekoršek in dr. Kalan. Zborovalci so z velikim odobravanjem sledili izvajanjem govornikov o splošnem političnem in gospodarskem položaju ter o lokalnih vprašanjih in se izjavili za JDS in njene kandidate.

V Zaleu se je vršil velik zaupni

hi katremu so bili pripušeni tudi nekateri pristajši Samostojne kmetke in klerikalne stranke, ki so stali v diskusiji različna vprašanja. Referirali so tudi tukaj dr. Kukovec, Prekoršek, dr. Kalan in na vsa vprašanja dali zadovoljiva pojasnila. Prisotni so vzeli njihova izjavljana z odobravanjem na znanje in izjavili, da obsojajo cepljenje naprednih vrst. Savinjska dolina bo z veliko večino glasovala za demokratsko stranko.

v Shodih JDS se vrše pri: Zaje nedelje v Mariboru, Ptuj in Slovenji Bistrici. Referirala bosta minister dr. Kukovec, ki pride v nedeljo iz Beograda in dr. Gustav Gregorin.

v = Socijalni demokrat so imeli v nedeljo v Celju konferenco zaupnikov. v. Neodkritost radikalcev. Beogradska „Eprha“ konstatira, da se vrši politična, a zlasti volilna borba radikalne stranke v znanju skrajne odkritosti. To se vidi posebno iz volilne agitacije radikalcev v Bosni in Vojvodini, kakor tudi iz pisanja radikalnih listov, ki skupno z organom Čokorilovcem povsod in dosledno poudarjajo velikosrbske tendence. Pisanje strankinih listov in izjave radikalnih kandidatov in govornikov so v popolnem nasprotju z objavljenim programom radikalne stranke, kjer so črtali naziv „srpske radikalne stranke“ in se proglasili kakor radikalna stranka za kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. „Eprha“ ugotavlja, da je taka neodkritost, ako tudi se pojavlja v volilni borbi, nedostojna, ker kaj naj narod misli o stranki, ki zatajuje v javnosti svoj program!

Razkol med Bunjevci in Šokeci. Iz Subotice javljajo, da je prišlo v stranki Bunjevcev in Šokev do razkola. Voditelji stranke (pop Rajčić in drugi) zaveli so v stranko klerikalizem, kar je izzvalo spor med inteligenco, ki je na zadnjem zaupnem sestanku zahtevala, da bodi stranka samo narodna, ne pa strankarska! Ker njihov predlog ni bil sprejet, je mnogo uglednih Bunjevcev stopilo iz stranke, priobčili so izjavo v kateri razlagajo svoj korak in izjavljajo, da bodo delovali za demokratsko stranko!

Ožigosani.

V petek se je vršil pred vskljnim senatom ljubljanskega deželnega sodišča eden največjih in najbolj zanimivih političnih procesov, v katerem je notar Carli ponovno doprinesel dokaz za svojo trditev, da je gospod Vehovec v Žužemberku, moralno manj vreden človek ter avstrijski denuncijant. Deželno sodišče ni le potrdilo za Vehovca uničujoče razsodbe prvega sodnika, marveč jo je še podkrepilo z novimi, močnejšimi razlogi.

Sodišče je dognalo, da ima Vehovec izvenredno kosmato vest. Zato ni dvoma, da je že večerajno noč prav mirno spal in da bo danes nosil po Žužemberku glavo ravno tako pokoncu kot pred tremi dnevi. Njega sploh ni mogoče justificirati in tudi ne kaznovati.

Hujše kot Vehovca zadene obsodba SLS. Vehovec je bil njen voditelj. Užival ni le zaupanje vaškega župana, marveč tudi dostojanstvo deželnega poslanca. Na Dolenjskem je

veljal splošno za najbolj zaupno osebo v klerikalni stranki. Takoj po prevratu, ko je v klerikalni stranki prevladalo trenutno narodno čustvovanje, je vodstvo SLS. Vehovca sicer zatajilo in ga štel med dr. Šusteršičeve izvršce, pred nekaj tedni — ko je dr. Šusteršičev duh v klerikalni stranki zopet nadvladal — pa je SLS. vse svoje sile, da je prišel Vehovec nazaj do časti in oblasti žužemberškega župana. Baš to dejstvo pa je dokaz, da je SLS. vedno smatrala Vehovca za popolnoma svojega. Ne moremo se, ako trdimo, da je bil Vehovec, kateremu pravi sodnik, da je „poln zavisti, maščevalnosti, škodoželjnosti, preganjanja, sebičnosti, samopašnosti, ovačustva in še drugih slabosti“, ki jih jim ne moremo najti oziroma, vzor klerikalnega podeželjskega močnika. Klerik. stranka bi sploh obstajala ne mogla, ako bi svoje moči ne upirala na celo vrsto Vehovcev, ki jih ima razvrščenih v vseh okrajih. Posvetni ljudje Vehovčevga značaja so najboljše dopolnilo značaja klerikalne duhovščine. Žig, ki ga je pritisnilo sodišče na čelo žužemberškemu Vehovcu je istčasno pritisnjeno vsem klerikalnim Vehovcem, SLS. pa je s tem žigosana za stranko Vehovcev.

Politične beležke.

+ Kaj ste v Beogradu delali? Tako vprašujejo narodni socialisti. O delovanju kot poslanec jim najlože račun položi dr. Rybaf: on jim lahko pove, kakšne nasvete je dajal v Parizu glede kompromisa z Italijo, ko sedaj njegove pristaje skrb, „nevarnost, da nas obglavijo še v Primorju“, on bo tudi povedal, kako je delal v Beogradu, odkar se je pomladi vrnil iz Pariza.

+ Dr. Rybaf in tovariši. Dr. Rybaf se je na shodu v Mariboru dotaknil tudi slabih lastnosti našega političnega življenja, posebno še, da se v naših političnih bojih tako po nepotrebnem na najgrji način blatijo politični nasprotniki. Tako je govoril voditelj NSS dne 24. oktobra 1920. Šest dni nato — 30. oktobra 1920. pa piše glasilo te stranke med drugim o „liberalcih“ to-le: „Zagovorniki kapitalistov in svojih lastnih žepov so, in nič drugega. Samo, da so pri koritih, pa je vse dobro. Toiko časa ti cvilijo, dokler jih ne spustiš do vladnih jaski, ko enkrat dosežejo korita, potem je pa mir. S to ničvredno bando bo naše ljudstvo obračunalo, da so za državo veliki parijoti, to jim radi verjamemo. Toda samo toliko časa, dokler nemoteno lahko vladajo in izkoriščajo, ker ti ljudje nimajo ne vesti in ne srca“. Mesto da daje Rybaf lekcije po javnih shodih, bi storila bolje, da se klič tečaj za tovariše NSS, na katrem jih bo poučevala o temeljnih točkah politične dostojnosti in poštenosti. Ako tega ne stori, ne sme zamrčiti, da se bo za impartenco njegovega glasila odgovarjalo na pavšalna suničenja in podkivanja s fakti in dokazi, ki sicer ne bodo zboljšali naših političnih razmer, bodo pa svaj odkrili čisto in nepotvorjeno rusnico. Radi bi vedeli, če dr. Rybaf tudi še danes vzdržuje svojo trditev, da NSS najbolj odgovarja tradicijam predvojne tržaške politike.

+ Zloraba železničarskih organizacij. Današnji narodni socialisti so svojčas krepko napadali socialne demokratje, ker so se polastili strokovnih organizacij za politično borbo. Poudarjali so

jako umestno in uspešno, naj bi strokovne organizacije bile nepolitične in bi jim mogel pripadati vsak delavec bodi katere stranke koli. To je bila tudi moralna moč „Zveze jugoslovenskih železničarjev“. Tako je bilo, dokler ni predsednik postal Deržić. Kmalu o svojem nastopu je začel delati hude pogoške: mesto stvarnega strokovnega dela je udrihal po vsem in vsakem, ki mu je prišel pod roko: enkrat po enem, enkrat po drugem ministru ali uradniku ministrstva ali direktorje. Povsod je tedaj povdarjal „nadstrankarstvo“ Zveze, ki pa je vsled nepremišljenih skokov predsednika izgubila prav po nepotrebnem simpatije. Nesreča je hotela, da je Deržić postal predsednik NSS. Politika nam je opila v glavo. Strokovna organizacija je postala od tedaj agitacijska centrala nove stranke. S tem je zadan Zvezi smrtni kal. Kar se socialnim demokratom deset let ni posrečilo, je zagrešil g. Deržić, ki ni odložil predsedstva „Zveze“, ko se ga polotila želja, da „pride h koritu“ (da se služimo njegovega žargona!). Kakor se nam poroča, izstopijo železniški uradniki iz „Zveze“, da se osnujejo nepolitično strokovno organizacijo. Mi zelo obžalujemo, da je Zveza na rakovem potu. Odgovornost zadene Deržića. Dne 28. novembra bo Zveza v razpadu, Deržić pa bo brez mandata.

+ Habsburžanska propaganda v Jugoslaviji. Povodom tega, da je zagreška vlada izgnala iz Zagreba korespondenta amer. novinarske agencije United Press, ki je v tesnih zvezah s habsburžanskimi krogi v Sviici, javlja beogradska Politika iz Zagreba, da je imel izgnani novinar dr. Erih Krünes tesne zveze s zagrebškimi frankovskimi krogi in vodil habsburžansko propagando v Hrvatski. Ta habsburžanska propaganda je danes na Hrvaškem že dobro organizirana in ima svoje stalne zveze z Dunajem in Jvico. Ker so se dose-danji habsburžanski agitatorji (Sachs, Frank, Gagliardi in drugi) v Jugoslaviji preveč kompromitirali, hoče habsburžanska propaganda angažirati nove ljudi, ki bi mogli uspešneje vršiti agitacijo. — Te dni je hotel potovati na Dunaj neki hrvatski politik, ki dancs sicer ne deluje v političnem življenju, a zagreška policija mu ni hotela izdati potnih listov, češ da je njegova pot po policijskih informacijah sumljiva. Značilno pa je, da so za tega moža intervenirali ugledni člani Hrvatske zajednice, a da vlada kljub temu ni hotela izdati potnega lista! — Isti list poroča, da nameravajo habsburžanski agenti poskusiti po volitvah v konstituanto uprizoriti na Hrvatskem nekakšen državni udar, hočejo namreč takoj po volitvah sklicati v Zagrebu hrvatsko konstituanto — kjer naj se proglasa avtonomna Hrvatska in stavi pod zaščito zavezniških držav. Politika opozarja na te agitacije, ki izgledajo sicer na prvi pogled malo fantastične, ali vendar niso izmišljene, ter je, nekaj resnice na njih!

+ Giolitti o Dalmaciji. Giolitti je sprejel dalmatinskega guvernerja admiral Milla. Admiral Millie je raztolmačil predsedniku pritožbo vojnega ministra, da je v okupirani Dalmaciji izkoristili vsako možnost, da se izvede italijanski načrt, katerega izvedbo pričakuje ves narod. Giolitti je pozval Milla, naj s svojo avtoriteto vpliva, da se pomiri razdraženost prebivalstva, ker se mora mir na Jadranu vzpostaviti za vsako ceno. Brzojavka prislavlja, da je v italijanskih vladnih krogih zelo malo

Pod črfo.

Pred volitvami predsednika Zedinjenih držav Severne Amerike.

Volitve predsednika republike severnoameriških Zedinjenih držav je eden največjih dogodkov sveta. Vsaka štiri leta se narodove mase Zedinjenih držav vzburkajo do dna, da izbere „najdostojnejšega državljana republike“ za svojega vodjo. V volilnem pogledu je to leto po ameriški meščanski vojni (1864) najinteresantnejše v zgodovini Zedinjenih držav. Osem let je vladala demokratska stranka, ki je dala Ameriki in svetu moža, kakor je Wilson, ki ga danes nepristranski zgodovinarji stavijo v isto vrsto z Washingtonom in Lincolnom, z „očetom republike“ in z „največjo figuro ameriške historije“. Rešila je dalje vprašanje „finančnih panik“, izzvanih od trustov, s tem, da je ustanovila organizacijo

federalnih rezervnih bank; izvedla je veliko zakonodajno delo ekonomske in politične prirode, regulirala mnoga vprašanja med delom in kapitalom, med federalnimi državami in centralno vlado, med uradništvom in državo, mnoga vojaška in pomorska vprašanja itd. V teh 8 letih je pred vstopom v vojno leta 1917. prinesla zemlji toliko blagostanje in zadolžila Evropo za deset milijard dolarjev, in dosegla je zemlji tolik moralen ugled pred celim svetom. Po takšnih osmih letih je borba med demokratsko stranko in republikanci največjega socialnega in političnega pomena za ves svet, kajti tudi republikanci se smatrajo za ustvaritelje Amerike, kakršna je bila pred vojno, in bili so njeni vladarji skoro brez prestanka tri četrtine dobe, odkar obstojajo Združene države. Volilna bitka je prišla že pred več nego letom dni. Glavna sporna točka med strankama je vprašanje Zveze narodov. Republikanci so našli, da je tu najslabša točka demokratov in nanjo so koncentrirali vse svoje sile. Prvi dvoboj je bil

v senatu. Bil je dolg in je končal z zmago republikancev. Sredi bitke v senatu je izšel pred narod sam predsednik Wilson, da diskutira vprašanje javno pred ljudstvom. Toda imel je samo nekoliko deset javnih velikih govorov, potem je moral leči v posteljo. Iz nje ni več vstal. Istočasno so pa vstali najbolj nepomirljivi protivniki pakta o Zvezi narodov, senatorja Johnson (Džonson) in Borah. Bitka je bila strašna. Perje je letelo na vse strani in oblak prahu se je dvignil do neba. V senatu in pred narodom se je bitka končala s takozvanimi rezervacijami, od katerih je ona, ki se tiče desetega člena pakta o Zvezi narodov, pogodila ta pakt v sredo srca. Senat je iz rezervacije oblikoval, narod pa je v glavnem gledal in molčal. V juniju je prišlo do glavnih strankinih zborov. V Čikagu so republikanci dali svojo volilno platformo. Senator Lodge (Lodž), vodja republikancev, je imel glavno besedo. Slišali smo nepomirljive rezervacioniste in zmerne ali blage rezervacioniste: Johnsona, Borah, ge-

nerala Wooda (Vuda), Lhownena (Lauden-a), Loodgeja in druge. Hoover (Huver) se osebno ni pojavljal, marveč je govoril javnosti s postrelja nanj ter sam republikanska šev. Po mnogih diskusijah in silnih manifestacijah za enega ali drugega kandidata je prišla potem takozvana „mrtva točka“. Niti Johnson, ne Wood, ne Lowden, ne Hoover. Po pakiranju in potem ko se je zopet vzpostavilo edinstvo strankinega dela, je med republikanci dobil večino kandidat, ki je pri prejšnjih nominacijah bil po številu glasov med zadnjimi, namreč Harding iz države Ohio (Ohio). Herstovo časopisje strelja nanj in sam republikanski „New-York Herald“ piše: „Senatska kamarija je zmagala“. Toda glavna platforma in volilna ideja ostane vseeno: „Smrti družstvu narodov!“

Koncem junija so v San Franciscu imeli demokrati svoj strankin zbor in izdali svojo platformo: „Vsi za društvo narodov!“ Samo Bryan (Brajen), bivši državni tajnik v prvi Wilsonovi vladi in eden velikih ame-

riških intelektualcev, tna neke pridržke. Po velikih govorih, sijajnih manifestacijah za predsednika Wilsona, po naštevanju vsega, kar so Ameriki in vsemu svetu dali Wilson in demokrati, in potem, ko je popolno strankino edinstvo manifestiralo na izredno lep način so demokrati pristopili nominiranju kandidata: Palmer, minister justice, Macadoo (Makadu), bivši minister finance, ki je do konca odbijal kandidaturu od sebe; končno Cox (Kaks), guverner države Ohio. Ohio dobi čast, da da oba narodna favorita, ki hočeta v vladno „Belo hišo“ za bodočo štiri leta. Oba protikandidata sta pravnik, oba novinarja, oba stara politična protivnika.

„Progresivci“, stara garda, po večini iz vrst republikanske stranke, mirujejo, potem ko so objavili svoj program. Ravno tako druge slične struje. „Tretja stranka“, tudi ta izšla iz republikancev in združena z „revralci“, ima samo program se pa ne udeležuje aktivne volilne borbe. „Delavsko-poljedelska stranka“

optimizma, da bi pri pogajanjih prišlo do povoljne rešitve, akoravno želijo, da se stori vse, da pride do rezultata, posebno pa, da se doseže gospodarski sporazum, ako bi le bilo mogoče.

— Lenjin za d'Annunzio. Kakor smo pred nekaj dnevi po glasilo italijanskih socialistov „Avanti“ zabeležili, se je reški d'Annunzio obrnil v Moskvo in to komisarija Čičerina za finančno in moralno pomoč. Stvar je izgledala precej neverjetno in sam „Avanti“ je dostavil, da sovjetska vlada na to prošnjo ni ničesar odgovorila. Sedaj pa milanski „Secolo“ pojasnjuje vso to stvar in izjavlja, da je popolnoma resnična. Ko se je namreč vrnil iz Moskve italijanski socialistični delegat Mario Trozzi, je sooročil d'Annunzio, da je rekel Lenjin v Moskvi, da je pripravljen podpirati d'Annunziove akcije, kakor podpira Enver-pašino v Aziji, ako bi ta akcija pripomogla do razširjenja boljševiške ideje. Ko je d'Annunzio izvedel za to Lenjinovo izjavo, ga je takoj „napumpal“, kar je toliko bolj razumljivo, ker je sam reški župan v Rim in izjavil, da morajo Rečani postati morskimi gusarji, ako, nočejo umreti gladu!

— Donavsko vprašanje. Predsednik mednarodne podonavske komisije, angleški admiral Troubridge se je izrazil o donavskem vprašanju na tale način: Prva in glavna naloga donavske komisije je, da internacionalizira izliv reke Donave; dalje mora komisija urediti in zagotoviti pogodnost razmene ekonomskih in industrijskih produktov med državami, ki so na Donavi, in zveziti poteče Donave z reškim potokom s pomočjo Ludvikovega kanala. Ko bo ta projekt končan, bodo morali biti transporti morskimi parniki iz severnega morja po Renu in Donavi do Črnega morja. V ekonomski restavraciji Evrope, ki bo zahtevala najmanj pet let solidnega in smotnega dela, igrala bo Donava odlično in važno vlogo. Stališče admirala Troubridge je stališče Anglije in Francije, ki žele potom internacionalizacije Donave priiti do Donave in v to svrhu podpirata Avstrijo in Madžarsko. — Ko so na zadnji seji mednarodne donavske komisije v Parizu zahtevali Francozi, katerim so se pridružili tudi Madžari, internacionalizacijo Donave od Ulma do Črnega morja, so se ti zahtevi odločno uprli zastopniki Jugoslavije, Čehoslovaške in Rumunije. Zlasti je odločno nastopil zastopnik Rumunije, ki je izjavil: Ta donavsko vprašanje je danes ni več mednarodno vprašanje, ampak vprašanje, ki se bo rešilo v delokrogu male entente; a internacionalizacija Donave ni v skladu s suvereniteto male entente. Pariški Temps javlja, da je donavsko vprašanje prvi začetek konflikta med veliko in malo entento in da je v tem vprašanju mala ententa jasno začrtala svojo smer, ki se v bistvenih točkah protivi gospodarski politiki Francije in Anglije.

Prosveša.

Narodno gledališče.

Drama:

Torek, 2. nov.: Zaprto.

Sreda, 3. nov.: Cankar: Pohujšanje v dolini šentflorjanski. C.

Četrtek, 4. nov.: Shaw: Pygmalion. A.

Petek, 5. nov.: Blamarchais: Figaro se ženi. D.

Sobota, 6. nov.: Schnitzler: Ljubimkajeta. B.

Nedelja, 7. nov.: Shakespeare: Sen kresne noči. V opernem gledališču. Izv.

Ponedeljek, 8. nov.: Figaro se ženi. C.

Opera:

Torek, 2. nov.: Zaprto.

Sreda, 3. nov.: Leoncavallo: Olumati

— Chopin: Gozdne vile. Red B.

Četrtek, Shakespeare: Sen kresne noči.

Dramska predstava. E.

Petek, 5. nov.: Offenbach: Hoffmannove

pripovedke. A.

Sobota, 6. nov.: Nedbal: Od bajke do

bajke. D.

Nedelja, 7. nov.: Shakespeare: Sen

kresne noči. Dramska predstava. Izv.

Ponedeljek, 8. nov.: Zaprto.

Domače vesti

Radi tehnične nezgode pri strojih se vsebinski gospodarskega dela in dnevnih novic danes ni mogla posvetiti običajna pozornost. Og. naročnike in čitatelje prosimo vsled te izjeme potrpljenja.

• Bratski dar. Jugoslovanska Matice je prejela od gospoda generalnega konzula češkoslovaške republike sledeče pismo: „Čast mi je naznaniti, da so bili pri slavnostnem koncertu na dan 28. oktobra 1920. v narodni operi na proslavoslavno osvoboditveno češkoslovaškega naroda vse vstopnice razprodane razen nekaj vstopnic na galeriji, katere zaradi kontrole prilagam. Na podlagi priloženega računa so iznesle vstopnice, sporedi in doplačila skupno K 11.175.—, reči enajststot stoletinsedemdeset kron, katero vsoto izročam v Vaše roke, kajti ves dohodek slavnostnega koncerta sem namenil v Vaše dobro. Vse izdatke, ki so bili v zvezi s koncertom, sem poravnal iz svojega, kajti moj namen je bil, da bi bil naš češkoslovaški praznik Vaši Jugoslovanski Matici v kar največjo korist, na dokaz, da bratska in bezen češkoslovaškega naroda do naroda Jugoslovancov ni le idealna, marveč, da sloni tudi na materialni podlagi. Želim torej Jugoslovanski Matici, da bi denarno moč podpirali po vseh svojih silah vsa slovanska društva tako, da se bo mogla popolnoma posvetiti uresničenju svojih plemenitih ciljev. Izvolite sprejeti izraz mojega globokega spoštovanja, s katerim beležim — Generalni konzul dr. Beneš I. r.

• Učitelstvu iz zasedenega ozemlja. Glasilo istranskih Jugoslovancov „Pučki prijatelj“ objavlja razpis učiteljskih mest v Istri in upravlja učitelstvu iz zasedenega ozemlja sledeči poziv: Ker se naše šole otvorijo le tedaj, ako bodo na razpolago učne moči, apeliramo na naše učitelstvo, da se udeležijo natečaja in naj ne zanikuje tudi manjših vabljivih krajev. Ker imamo zagotovilo manj od merodajne oblasti, da se bodo v široki meri upoštevale tudi prošnje tistih učiteljev, ki momentano prebivajo izven premirne črte, gre naš poseben apel tudi onim učiteljem in učiteljicam, ki so pristojni v zasedeno ozemlje in ki so je iz bodisi kakavega razloga zapustili, da vsi vložijo svoje prošnje ter se povrnejo. Rok za prošnje je do 15. novembra t. l. Učitelji in učiteljice! Narod kliče po šolah. V vaših rokah so, dajte mu jih.

• Grof Thurn v Pilberku je odstavil vse svoje uslužbenice, ki so glasovali za Jugoslavijo. Temu nekdanjemu avstrijskemu diplomatu se lahko pomaga, ker ima v Jugoslaviji (v mežiški dolini) velikanska posestva, s katerimi naj se takoj postopa po predpisih agrarne reforme, da ne bo imel ta plemeniti Nemec v Jugoslaviji, ki jo tako sovraži, nič več svojega in da ne bo več prihajal v naš Guštanj, ker ne bo imel tam kaj iskati.

• Dostl dela bo imela ekspozitura okrajnega glavarstva v Guštanju, ker v mežiški dolini je še precej nemčurjev, ki si želijo Avstrije in demonstirajo proti Jugoslaviji po Celovcu s črnimi flori. Tem ljudem naj se izdajo potni listi, ako jih pa vleče v Avstrijo samo srce, želpdec jih pa zadruje v Jugoslaviji, bo potrebno dovesti njihova srca v sklad z želodci. Ti nemčurji naj si nikar ne do-

mišljajo, da nas bodo dolgo izživali s svojimi veleizdajniškimi dejanji!

• Kraljevsko poslanstvo v Bernu poroča, da mnoga oblastva, posebno z ozemlja bivše Avstro-Ogrske, mnogokrat pošiljajo pisma z zavoji, na katerih je pisan naslov samo v srbohrvaškem jeziku, tako da švicarska pošta takih pošilk ne more dostaviti naslovnikom. Vsled tega romajo pisma po vseh tujih konzulatih in poslaštva in pridejo nazadnje zelo pogosto odprta do naslovnika. Da bi se temu v bodoče ognili, prosijo kr. poslanstvo v Bernu, da naj bi se na zavojih pisem, ki so namenjena v Bern, napisal nastopni naslov: „La Legation du Royaume des Serbes, Croates et Slovenes en Suisse, Bern, Emmingerstrasse Nr. 43“, ali „Die Gesandtschaft des Koenigreiches der Serben, Kroaten und Slovenen in der Schweiz, Bern, Emmingerstrasse Nr. 48“.

• V Devinu ob morju je italijansko društvo „Italia redenta“ pod patronanco mesta Padove ustanovila otroški vrt z imenom „Città di Padova“. Otroke vabijo vanj z darili. Tako so jih pred nekaj dni obdarovali s sladkarijami, čevlji, obleko in sličnim. Ob sivi skali s starodavnim gradom, nad morjem „lepe Vide“, — peteržarka zvezda.

• Obmejne čete. Beograjski uradni list objavlja naredbo glede obmejnih čet, ki so po svojem ustroju sestavni del vojske stalnega kadra. Dolžnost obmejnih čet je: da čuvajo in branijo državne meje in del teritorija neposredno ob mejni črti proti vsakemu napadu; da preprečijo tihotapstvo in branijo finančne in gospodarske državne interese; da ščitijo varnost osebe in imetka državljanov na obmejni črti; da podpirajo zdravstvene organe pri izpolnjevanju njihovih služb ter končno, da ob državni meji čuvajo državne gozde in vode. Naredba obsega določila o kompetenci in spopolnjevanju obmejnih čet, odredbe o službi v tej četi in o plačah častnikov in podčastnikov.

• Železniška nesreča. Na železniški progi blizu frankove tovarne v Zagrebu se je v četrtek popoldne zgodila nesreča. Delavec Vekoslav Valentič je prišel pod vlak, ki je odrezal obe nogi Valentiču. Prepeljali so nezvestnega v bolnico.

• Požigi v zasedenem ozemlju. Zadržane čase se včasih skoraj sistematično požigi kmetijskih bivališč in vasi na Krasu. Tekom dveh mesecev je pogorelo pet vasi. Sedaj so popolnoma pogorele Lokve pri Divati. Silen požar je našim ljudem uničil vse, hiše in gospodarska poslopja. Požigalec je neznan. Požar je nastal nenadoma ponoči.

• Ponesrečeno dekletce. Nežika Dormal, 12letna hči mizarkega pomočnika iz Šmarce pri Kamniku je šla na Končkov žago po žaganje in je pri tem nekaj stikala okoli koles, pri čemur jo je zagrabil transmisijski jermen, potegnil jo k sebi ter jo zasukal okoli oči. Pri tem je bila strta dekletcem desna roka in tudi po životu je dobila poškodbe. Zdravi se v ljubljanski bolnici.

• Brano je podrl na sebe osemletni Viktor Birk, posestnikov sin iz Gor. Zavorovice pri Moravčah. Brana je slonela ob zidu in pri njenem padcu se je zadržal zob brane pod desno oko otroka.

Gospodarstvo.

Državne finance in demokrati.

Iz enega ekstrema v drugega se zaletava naša javnost. Prvo leto našega osvobodjenja je bilo leto polno hvale, vse je bilo dobro, nikjer ni bilo pogrškov. Ta optimizem je v drugem letu naše države izginil; na njegovo mesto je stopil najemnejši pesimizem. Vse kar obstoji, je slabo, nobena državna institucija ni dobra, državne finance razpadajo itd. V taki luči slikajo nekatere stranke našo državo in širijo defetizem in slabo razpoloženje med narodom. Naši politični nasprotniki trdijo, da smo mi demokrati krivi te nesreče. Predbacivajo nam, da smo mi krivi težkega položaja, v katerem se baje nahajajo državne finance. Zalibog, da marsikdo verjame tem obdolžitvam, ne da bi se prepiral, ali so resnične. Verjame se, da so naše državne finance tako izredno slabe in verjame se, da so to zakrivil demokrati. Res je, da so bili nekateri finančni ministri demokrati, da pa odgovornost za državne finance tudi na demokrate.

Vprašanje je, v katerem stanju se nahajajo naše finance. Javnost se moti, ako misli, da so naše državne finance slabe. Reči moramo, da so ene izmed najboljših v Evropi, kakor se vidi iz naslednjih števil.

Naš državni proračun izkazuje primankljaj od 110 milijonov dinarjev. Ta svota je neznatna, ako jo primerjamo s primankljaji v drugih državah. Avstrija ima primankljaja 10 milijard K, Poljska 40 milijard poljskih mark, Češkoslovaška 3 milijarde čK, Ogrska 12 milijard K, Nemčija 27 milijard mark itd. Vse evropske države, ki so bile količaki prizadete od vojne, izvzemši Anglijo, izkazujejo ogromen primankljaj v državnem proračunu. Edino Jugoslavija izkazuje neznamen primankljaj od 110 milijonov dinarjev. Ker nečemo javnosti ničesar prikrivati, pripominjamo takoj, da bo primankljaj naših državnih financ po našem mnenju večji od 110 milijonov v kljub temu pa ostanejo naše državne finance skoro najboljše od vseh držav, prizadetih v vojski.

Upamo, da se javnost ne bo dala vti: motiti od splošnih fraz, kakor češ, da je vse slabo pri nas. Ni vse slabo, kakor smo videli. Vsem onim, ki kričijo, da so demokrati krivi polomu državnih financ, moremo z mirnim srcem predočiti zgornje številke. Naše državne finance upamo da ostanejo dobre, dokler jih bodo demokrati vodili.

== Prodaja sardin. Po odredbi ministra za prehrano se bo v Beogradu dne 5. novembra t. l. v 13 partijah prodalo 15.830 škatlic sardin. Sardine se lahko ogledajo v skladišču štev. 2. Licitanti morajo pred dražbo položiti 10% kavcijo.

Ecize 1. revizija

Zürich. Berlin 8.20, Newyork 0.39, London 21.96, Pariz 40.25, Milan 23.50, Praga 7.20, Budimpešta 1.25, Bukarešt 10.20, Varšava 1.90, Dunaj 1.95, Žigotane 1.50.

Berlin. London 266.95 do 267.55, Newyork 77.37 do 77.53, Pariz —, Svica —, Milan 284.70 do 287.30, Dunaj (stare) 21.22 do 21.28, avstrijske 23.87 do 24.43, Praga 86.13 do 86.35, Budimpešta 15.48 do 15.52.

je izšla z ultrademokratskim programom ki se sedaj organizira „Laboristi“, socialisti in komunisti so objavili samo svoje programe, v glavnem se pa ne udeležujejo volitev. Komunisti se bolj drže aktivne propagande in širjenja svojih idej med delavstvom. „Izvenstrankarska liga“ ni še dovolj močna za politično delo. „Zenska stranka“ je postala aktivna zlasti, odkar se je država Tennessee (Tenesi) izjavila za volilno pravico žensk in je na ta način omogočila, da se ustava izpopolni z novo, devetnajsto točko, po kateri dobe ženske pravico glasovanja.

Glavna je borba med demokratsko in republikansko stranko. V dobi pred drugim novembrom, dnevom volitev, je volilna kampanja v polnem teku. O Atlantskega do fihega Oceana, ob obale do obale križata si dve močni stranki svoje mreže. Vsa sredstva se uporabljajo govori, turneje, žurnalistična plakati, „pamfleti“, inšinuacije, reklame vseh mogočih vrst. Privrženci obeh strank so izvesili ogromne plakate s svojimi gesli „gla-

sujte za Cox!“ „Glasujte za Hardinga!“ po avtomobilih, hišah in ogromnih stenah, po balkonih, po ulicah, postajah in oknih. Po ulicah in na telefonskih drogovih so pritrjene velikanske troblje, iz katerih se glasno sliši ta ali oni vodilni pristaš stranke ali pa sam kandidat Cox ali Harding, ki govore v prilog svoje stranke. Visoko gori v ulicah, med nebotičniki, vihrajo ogromna platna s sliko enega ali drugega kandidata in z napisi: „Za Coxa in Ameriko!“ ali pa „Za Hardinga, prijatelja naroda!“ Strankarska žurnalistična raznih taborov pretresa kandidata stare škrinje od rojstva naprej. Vendar pa v tem ne gre do predaleč. V tej demokratski zemlji ne smejo napasti rodbine ali časti! Publika bi vas v tem slučaju sama moralno linčala. Karikature, humor, ki tu začenja vse od najresnejše pa do najmanj resne zadeve, križate besede, ki prelete v nekaj dnevih vso Ameriko in se neprestano ponavljajo, dokler se ne umaknejo novejšim in aktualnejšim, vse to polni vzduh. Vsak kan-

didat nosi na glavi trnjev venec: Cox, naravno, Zvezd narodov, Harding pa Wallstreet, ulico svetovnih finansjejev. V poslednjem času, odkar je boljše pretresavano vprašanje o Zvezi narodov ni več tako težek trnjev venec, kakor so mislili republikanci, in pred nekoliko dnevi je moral sam Harding prinesiti idejo o novi uredbi društva. Z vsakim jutranjim solncem se prinašajo nove stvari, programi in njihove dopolnitve, reklame, navodila strankinim voditeljem in odborom: Društvo narodov, draginja življenjskih potrebščin, vprašanje železnice, nacionaliziranje železnice in celo industrije, uradniško vprašanje, davki, trgovska in vojna mornarica, ureditev Alaske, revizije ustave, neposredna volitev sodnikov, krajši delovni čas in večja meza, Monroejeva doktrina, vprašanje Meziške, odnošaji z južnoameriškimi državami, Anglijo, Japonsko itd. K vsemu temu prihajajo še stališča k drugimi narodom, čijih izseljenci se nahajajo v Ameriki v večjem številu. Vsaka platforma se peča z vprašanjem Irske, ker je Irce v Ameriki

okrog devet milijonov; tudi se vsaka platforma peča z našim jugoslovansko-italijanskim sporom, ker je nas v Ameriki preko sedemstotisoč, Italijanov pa preko dva milijona. In vprašanje Poljske, ker njih je skoro devet milijonov, in vprašanje Čehoslovakov, ker je teh okrog 3 milijone; vprašanje Nemčije, ker je Nemcev okrog devet milijonov; vprašanje Židov, ker je teh nad tri milijone. In tako dalje. Naše jugoslovansko časopisje — okrog 40 raznih časopisov — je vse za demokrate in se živo udeležuje volilne kampanje. Vobče se za časa predsedniških volitev občuti socialno in politično vrvenje, kakor se ne nahaja nikjer drugje na svetu. Nad 22 tisoč časopisov, dnevnih, tedenskih in mesečnih se peča s tem „gorečim vprašanjem“. Tridesetnadstropne tiskarske zgradbe po Newyorku, Cikagu, Philadelphiji in Bostonu mečejo vsak dan v svet milijone listov, časopisov, letakov, pamfletov in brošur, ki drve z noro naglico po dvestotidesettisoč milj dolgem ameriškem železniškem omrežju od Newyorka do San Franciscusa in od

Seattla do New Orleansa, da pridejo v roke publiki in jo potegnejo na svojo stran. Nekoliko milijonov milj telegrafskih in telefonskih žic je ves dan zasedenih z volilnimi vestmi, telegrami in razgovori: Samum akcije, vrtoglava dinamika, urnebesna reklama, viharji govornišva in krík časopisja. Politika je zabobnela skozi Zedinjene države. Narod si izbira voditelja za prihodnja štiri leta. Dne 2. novembra se izbirajo volilni možje na podlagi „strankinih lističev“. Ti volilni možje se bodo potem v svojih Zveznih državah zbrali drugi ponedeljek januarja 1921 in formalno glasovali za predsednika in podpredsednika Zedinjenih držav. Odločitev pa pade že danes 2. novembra 1920. V drugi sredi februarja bo predsednik scnata pred senatom in poslanskim domom odprl certifikate in objavil rezultat. Četrtega marca bo „favorit naroda“ prisegel na ustavo in stopil v „Belo hišo“. Cox ali Harding, demokrat ali republiance. (B. Laz, v „Novi Evropi“ br. 5, od 28. oktobra 1920.)

Priče davnine.

Zelo bi se motil tisti, ki bi mislil, da je bilo na naši zemlji vedno tako, kakor je danes. Zemlja z vsem, kar je v njej in na njej, je živ organizem in je torej podvržena razvoju. Zemlja se neprestano menja in neprestano se menja tudi bitja, ki na njej žive. Tam, kjer je danes suha zemlja, bučalo je nekdanje globoko morje, a kjer je danes morska gladina, zeleneli so nekdanji bujni travniki in gosti pragozdi.

Dočim je danes na daljnem severu in jugu v polarnih krajih večer mraz, sneg in led bila je doba, ko so se ti kraji kopali v žaru toplega solnca, ko je tudi te kraje pokrivalo sočno rastlinje. V prirodi se vse menja — staro umira in izginja, a na njegovo mesto prihaja mlado, novo, pa v teku časa se postara tudi to in pogine. Da je na naši zemlji v preteklih davnih časih bilo čisto drugače kakor danes, to moremo lahko sklepati iz za to imamo tudi nepopitne priče. Zastoj bi bilo, sklicevati se na to in ono, ker so te priče tukaj: tu so nove in nepremične in bude v nas davne slike davnega življenja.

Te priče so oče okamenine, ki jih nahajamo brez števila povsod, kamorkoli stopimo z nogo. In te nam razkrivajo prošlost naše zemlje, razkrivajo življenje na njej. Kdo med nami še ni videl raznih škoič, polžev in podobnega, kako leže v trdem apnincu in dolomitu ali v prhkem laporju in peščenjaku! Ali smo se kdaj ustavili pred tako majhno okamenelo živalico in se vprašali, od kod je? Ogledamo si jo in čudimo se jej ter vidimo, da take živalice zamorejo živeti le v morju. In če je tako, potem so naše nebotične planine bile nekdanj pokrite z morsko gladino. In res je tako. Pa koliko takih dokazov nam podaja paleontologija, s katerimi nam ona počasi, a vztrajno odpira pot v tajne davnine našega rodu, naše matere zemlje! Danes so okamenine, ostanki izumrlih živali in rastlin znano razjasnile tudi najdaljšo prošlost zemlje in z neko sigurnostjo začnejo govoriti o tej prošlosti. Če bi imeli naši dokumenti in naše listine. Treba jih je le znati čitati.

Iz teh dokumentov izvedemo med drugim, da je na naši zemlji bila doba — tako zvana permjska doba — katere bi se bi jo mogli pričarati, ne poznali. Vse, kar je tačas bilo in živelo na zemlji, vse to nam je danes in neznano: rastline in živali. Gozdi so

se razprostirali v nedogledne daljave, a kake gozdi? Niti sledu ni v njih o današnjih drevesih. Bujno so rasli pragozdi velikanske praproti in razni kalamiti, a po njih je lazila množina žuželk in pajkov, pod njimi so gomazeli stonožniki in škorpioni in prežali na svoj plen. Pticeje glasu ni bilo slišati, ker v oni dobi zemlja še ni poznala pernatega sveta. Po močvirjih in okoli njih — a teh močvirij je bilo mnogo — so se vlačile ogromne amfibije, labirintodonti. A med tem permjskim svetom je skoraj gotovo najbolj čudovita familija plazivcev, ki so se ravno v tej dobi prvokrat pojavili na zemlji. Rili so v tej dobi zelo razširjeni po celotni zemlji, ker se nahajajo njih ostanki na Češkem, v Franciji, v Zedinjenih državah severne Amerike in v Angliji. Če motrimo njihove okostnice, bi komaj mogli trditi, da so to pradože današnjih kuščarjev, in težko da bi si človeška domišljija mogla zamisliti bolj čudovitega kuščarja, kakor je permjski kuščar, ki je bil velik kakor pes, imel je na svojem hrbtu veliko „jadro“, a v kako svrhu kdo bi to vedel! Šele na okostju, ki so ga našli v naplavljenih plasteh reke Wichita River v Texasu, v severni Ameriki, se je razvidelo, da je to jadro rosil na plečih. Na tem dobro ohranjenem okostju se spozna, da so se gotovi izrastki hrbtnih krempelj nenavadno podaljšali, da tvorijo pravcate plitve. Vsaka plitva je polna postranskih bodlik, ki so se porazvrstile kakor prečke na jabolci, odtod tudi značilno ime naozaurus, kar bi pomenilo „kuščar-ladja“. Najbrže se je med posameznimi plitvami nahajala koža, kakor hrbtna plavut pri ribi in tako je naš naozaurus bil opremljen z nekakim jadrom. Zobje so mu bili razvrščeni tako, da najbrže ni mogel zapreti žrela. Naozaurus je bil zelo razširjen, kar lahko sklepamo po njegovih skeletih, ki se nahajajo sedaj v Franciji, na Češkem, pa tudi v Severni Ameriki. Prebival je torej na ogromnem kompleksu zemlje in bil je brez dvoma nevarna zver, ker mu je žrelo — oboroženo z ostrimi zobmi. Če je nalezl na katerega labirintodonta, razvil se je krvav boj na življenje in smrt. Glede svojega jadra ni bil osamljen, ker je imel na hrbtu „jadro“ v čudnem plazivcu pelikozauru. Ta pelikozaurus je sodoben naozaurus; živel je v permjski dobi poleg mnogih labirintodontov, plazec se neprestano okoli močvirij.

To je bilo v daljnji davnici, pred mnogimi milijoni let. V teku te dolgotrajne dobe menjala se je zemlja ne-

prestano, menjalo se je življenje na njej. Izginili so naozauri, izginili pelikozauri in došli so njihovi potomci, ki so se vedno bolj razlikovali od svojih praočev, došli so kuščarji in krokodili; a morebiti so potomci teh ne- navadnih plazivcev tudi želve. Še več: v ustrojstvu teh permjskih plazivcev najdemo neke posebnosti, ki nas spominjajo na neke posebnosti, ki jih ima ustrojstvo pticeje telesa in so morebiti tudi naše ptice daljnji potomci teh davno izumrlih plazivcev. Izumrli so naozauri, izumrli pelikozauri, žive pa v svojih potomcih, žive v onih naših kuščarjih, ki se v gorkem letnem času solnčijo na golih pečinah žive v onih grabežljivih krokodilih, ki se kopeljejo v vodovju Nila, Gangesa in Misisipa. Nimajo sicer nič več onega zagonetnega jadra na svojih plečih, a ustrojstvo njihovega telesa govori jasno, da so jim praočci je živeli v permjski dobi kot naozauri in pelikozauri.

Priroda je hotela takorekoč zapustiti človeku bližnjega potomca jadristih kuščarjev, ker v Novi Zelandiji živi še danes manjša kuščarica tuatera, katere trnoviti podaljški hrbtnih krempljev so izrasli v male bodljike ter stoje na hrbtu kakor ostri zobje. Ta zadnji ostanek permjskih plazivcev že izumira. Tuatera s svojo veličino ni dosegla naozaura in pelikozaura, ker zraste le kakih 25 do 50 centimetrov. Zaodela se je v zelenkasto bojo z rumenkastimi pegami. Glavo ima štirioglo, precej dolg rep je trioglat in spominja na rep krokodila. Njeno telo pokriva oklop, sestavljen iz ogljatih plošč in okroglih luskin. Noge so kratke, močne in oborožene s peto kremplji.

To sicer ni pomembno, vsekakor za nimamo pa, da ima ta devni ostanek troje oči: med navadnimi očmi nahaja se ena sredi temena tretje oko, ki najbrže ne služi vidu. Tuateri ugaja živalska hrana; lovi polže, žuželke, majhne ptice, dokler so še v gnezdu; včasih zaide tudi v vodo in plava veslajoč s kratkimi nočicami. Sicer se skriva v luknjah in razpokah pod zemljo in si zna tudi sama izkopati luknje.

Kakor že omenjeno, tuatera že izumira. Ona je zadnji ostanek permjskih plazivcev, ki so pred milijoni in milijoni let v velikih množicah naseljevali široke kraje naše zemlje.

Dr. Fran Tučan.

Lastnik in izdajatelj
Konzorcij „Jutra“.

Odgovorni urednik Vit. F. Jelenc

„JADRAN“

d. z. o. z.

21 104-91

Ljubljana, Dunajska cesta št. 9

ima v skladišču in oddaja po najnižjih cenah:

Pšenično moko, banaško in lastne mletve, koruzo, oves, pšenično strobo, prozorno kašo, čajprej, sladkor belki v kockah, ameriški, Java kristal beli, kava, naj-finejša namizna jedilno olje, testenine, riž, Ceylon-čaj, poper v zrnu, sol morsko in nemško belo, petrolej, belo čistilni, bosanske slive vseh vrst, čebulo makovsko, orehe, krompir in različno drugo blago, tudi sukneno in manufakturno perilno blago, čevlje moške, ženske in deške, izborne blago v vseh številkah, oddaja se le v večjih množicah.

Angleška sekcija plebiscitne komisije v Celovcu

prodaja

7 osebnih avtomobilov, 8 motornih
koles in 2 tovorna avtomobila
in sicer:

2 limuzine tipa Talbot-Darracq, 16 HP.,
modre barve, z 6 sedeži, samonagonom,
električnimi svetilkami, nikljestim oko-
vom, širokimi kolesi, kompletnim orodjem,
garnituro na kolesih, kakor nove, stalno
v porabi.

2 odprta voza, tipa Talbot-Darracq,
16 HP., s 5 sedeži, samonagonom, elek-
tričnimi svetilkami, nikljestim okovom,
modro barvana, z orodjem in kompletno
garnituro koles, v izvrstnem stanju.

8 motornih koles, tipa Triumph, 3¹/₂ HP.,
z orodjem, ozkimi kolesi in ventili, v do-
brem stanju.

Zračne cevi in plašče, ki spadajo k tipu
Fiat, model 2. 15 do 20 HP., k tipu Fiat
tovorni auto model 15 Ter., 25 HP. ter
k tipu Talbot-Darracq, 16 HP., kakor tudi
posamezne dele, spadajoče k navedenim
tipom.

3 odprte potovalne avtomobile tip
Fiat 2, 15 do 20 HP., 1 sivo, 1 zeleno,
1 belo barvan, v izvrstnem stanju, kom-
pletne, z Fiat električnimi svetilkami,
cevmi in plašči, ognjevarovalno na-
pravo, orodjem, stekleno ploščo proti ve-
tru, streho itd.

2 tovorna avtomobila tip Fiat 15 Ter.,
35 HP., kompletna, s platneno streho,
ozkimi kolesi, ognjevarstveno pripravo,
generatorjem, svetilkami, orodjem itd. v
izvrstnem stanju.

391 7-3

Kupimo več vagonov la brezpravnega
ogljja za takojšnjo dohavo.
Ponudbe z navedbo cen na pošto predal
Ljubljana 101. 396 3-2

Železnih cevi za napeljavno vodovoda
ali plina prodam ca 5000 metrov v pre-
meru 1 cole po SHS K 48 in ca 2000 metrov
v premeru 1¹/₂ cole po SHS K 58 za te oči
meter. Zdrže pritisk 20 atmosfer. Trdka
J. Razboršek, Smartno pri Litlji. 396 3-3

Gospodična

stara 17 let, veča slovenskega in nemškega
jezika, ki ima veselje z otroci, išče službo
kot v. gojiteljica pri boljši družini. Cenjene
ponudbe na upravo „Jutra“. 394 5-2

Pisalni stroji Remington se dobijo
pri
A. K. Kregar, Ljubljana, Sv. Petra
cesta 21-23. Zahvalitej ponudbo. 396 10

? Ali ste že poslali na-
? ročnino za „Jutra“ ?

Iščejo se iz učni kuržaji in ključavničar,
ki mora znati tudi kovaška
dela. — Oferti z navedbo plačilnih pogrjev
naj se blagovolijo vpsolati na naslov „Kur-
žaj“ upravnistru „Jutra“. 3-1

Vžigalne vrvice (Zündschnur) prima
gutapercha, tisoč me-
trov, se takoj odda. Vpraša se pri trdki
J. Razboršek, Smartno pri Litlji. 396 3-3

Hrvatski „DRVOTRZAC“

edini str. čl. list u Jugoslaviji. Izlazi svakog
1., 10., 20. u mesecu. Pretplata: godišnje
K 120.—, četvrtgod. K 30.—. Suradnja na-
prvi stručnjaci. Adresar industrije drva
K 20.—. Zagreb, Strossmayerova ulica 6
396 6-6

Podplate

na debelo dobite zopet pri trdki 396 2-2

K. A. KREGAR, Ljubljana, Sv. Petra c. 21-23.

Stenice, ščurki

a vsa golobna mora pogladi to vrnati, moja
brezplačna sredstva kot: za ščurke K 30.—, za ste-
nice K 12.—, presek za niti v obliki in perila K 10.—
in K 20.—, presek proti mrčesom K 10.— in K 20.—
morda proti nčem pri lindh K 5.— in K 10.— itd.
Poslila po ročnem zavod za ekport M. Jankar,
Petriška ulica 3 Zagreb br. 23. 394 4

Avto

9/23 HP. — Puch, za 5 oseb
dobro ohranjen 390 3-3
se za 115 000 kron proda.
Henrik Kenda, Mestni trg 17.

Otvoritev trgovine.

manufakturno detaljno
trgovino z manufakturnim blagom

v popolnoma prenovljenem lokalu. Za bližajočo se zimsko sezijo priporoč mo vsakovratne novosti, katere
so ravno došle iz inozemstva, osobito razno volneno in sukneno blago za dame in gospode,
dalje perilne barhante, flanelo, cefirje, potreščine za krojače, življe, tapetnike itd.

Zagotavlja jo prijazno in solidno postrežbo, se priporočamo 398 10-7

A. & E. Skabernè, veletrgovina z manufakturnim blagom
Ljubljana, Mestni trg 10.

BALKAN

de'niška družba za mednarodne transporte.

Brzojavni naslovi: SpedBalkan.

70 13

Ljubljana, Maribor, Beograd, Zagreb, Trst, Wien.

Spedicija vseh vrst. Sprejemanje blaga v skladišču. Garantska agentura. Zavarovanja. Mednarodni prevozi. Se'itve s patent. pohlštvenimi vozovi na vse strani.

Prvo ljubljansko javno skladišče, spojeno s tirom južne železnice.

Največje domače spedijsko podjetje v Jugoslaviji.